

Nr 31

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av proposition angående godkännande av konvention om avskaffande av rasdiskriminering, m. m., i vad propositionen hänvisats till utskottet, jämte följdmotioner.

Ärendet

I proposition nr 87 har Kungl. Maj:t

dels föreslagit riksdagen att godkänna en av Förenta Nationernas generalförsamling den 21 december 1965 antagen konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering,

dels för prövning i grundlagsenlig ordning förelagt riksdagen ett i *bilaga* till detta utlåtande intaget förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen,

dels föreslagit riksdagen att anta ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Propositionen har, såvitt avser ändring i tryckfrihetsförordningen, hänvisats till konstitutionsutskottet och i övrigt till lagutskott samt har i sistnämnda delar behandlats av första lagutskottet i dess samtidigt härmed avgivna utlåtande nr 41.

I detta utlåtande behandlas *propositionen*, i vad den hänvisats till konstitutionsutskottet, samt följande *motioner*:

1) I: 1125 av herrar Blomquist och Lidgard samt II: 1321 av herr Oskarson (alla m); samt

2) I: 1126 av herrar Ernulf, Sörenson och Skagerlund samt II: 1323 av herr Wiklund i Stockholm (alla fp), sistnämnda båda motioner såvitt de avser tryckfrihetsförordningen (yrkande b).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att riksdagen godkänner FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Vidare föreslås lagstiftning som ökar möjligheterna att straffrättsligt ingripa mot sådan diskriminering.

Förslaget till lagstiftning innebär till en början att tillämpningsområdet för de nuvarande bestämmelserna i brottsbalken och tryckfrihetsförordningen om hets mot folkgrupp vidgas i olika hänseenden. Bl. a. föreslås, att spridning av även annat meddelande än sådant som innefattar förtal eller smädelse straffbeläggs, om meddelandets innehåll uttrycker missaktning för folkgrupp av t. ex. viss ras eller hudfärg.

Enligt förslaget skall i brottsbalken också föras in en bestämmelse om ett nytt brott, kallat olaga diskriminering.

I fråga om propositionens bakgrund och närmare innehåll i övrigt hänvisar utskottet till propositionen och första lagutskottets utlåtande nr 41.

Motionsyrkandena

1) I motionerna I: 1125 och II: 1321 — som i fråga om motiveringen hänvisar till de till lagutskott hänvisade motionerna I: 1124 och II: 1320 — *hemställs*, "att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 87 måtte antaga följande

Förslag

till

ändring i tryckfrihetsförordningen

7 KAP.

4 §.

Med beaktande — — — allmänna angelägenheter;

12. hot mot eller förtal eller smädelse av folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse;

13. skymfande av — — — enskild person.

Med ärekränkning — — — mot honom."

2) I motionerna I: 1126 och II: 1323 *hemställs*, såvitt motionerna hänvisats till konstitutionsutskottet, "b) att riksdagen — med förklaring att propositionens förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen inte kunnat oförändrat godtagas — för sin del såsom vilande förslag antager nedan angivna lydelse av 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen (1),

1) Förslag

till

ändring i tryckfrihetsförordningen

*(Propositionens förslag)**(Föreslagen lydelse)*

Med beaktande — — — — — allmänna angelägenheter;

12. hot mot eller missaktning för folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse;

12. hot, förtal eller smädelse mot folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse;

13. skymfande av — — — — — enskild person.

Med ärekränkning — — — — — mot honom.”

Beträffande de skäl motionärerna anför till stöd för sina yrkanden hänvisar utskottet till de tryckta motionerna II: 1320 samt I: 1126.

Utskottet

Enligt den nuvarande bestämmelsen om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § brottsbalken består den brottsliga gärningen i att någon offentligen hotar, förtalar eller smädar folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse. Därtill ansluter stadgandet i 7 kap. 4 § 12. tryckfrihetsförordningen enligt vilket som otillåtet yttrande i tryckt skrift skall anses sådan enligt allmän lag straffbar framställning som innefattar hot, förtal eller smädelse mot folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse. I propositionen föreslås mot bakgrund av FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering att det straffbara området vidgas såväl i brottsbalken som i tryckfrihetsförordningen. Enligt förslaget skall den som offentligen eller eljest i uttalande eller annat meddelande som sprides bland allmänheten hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse, dömas för hets mot folkgrupp. I anslutning härtill föreslås att som otillåtet yttrande i tryckt skrift skall anses sådan enligt allmän lag straffbar framställning, som innefattar hot mot eller missaktning för folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse. I följdmotioner yrkas att som rekvisit för den brottsliga gärningen skall såväl i brottsbalken som i tryckfrihetsförordningen — i överensstämmelse med vad som nu gäller — upptas hot, förtal eller smädelse.

Förslaget till ändring i brottsbalken har behandlats i första lagutskottets utlåtande nr 41. Detta utskott har på i utlåtandet anförda skäl tillstyrkt att 16 kap. 8 § brottsbalken får den i propositionen föreslagna lydelsen. Konstitutionsutskottet kan helt ansluta sig till de bedömningar första lagutskottet därvid gjort och hänvisar till framställningen i detta utskotts yttrande i denna del.

I likhet med departementschefen anser utskottet att motsvarande ändring av brottsbeskrivningen för hets mot folkgrupp bör göras i tryckfrihetsförordningen. Intresset av att kunna ingripa mot sådana förkastliga företeelser som hets mot folkgrupp även i den vidgade omfattning som följer av den föreslagna ändringen av brottsbalksbestämmelsen är — som departementschefen framhåller — så starkt att hänsynen till tryckfriheten bör vika på denna punkt. Vad gäller tillämpningen bör — förutom vad som i första lagutskottets utlåtande anförts, bl. a. om att begreppet missaktning bör tolkas med viss försiktighet och att det för straffbarhet städse krävs uppsåt att missakta folkgruppen som sådan — erinras om att av de allmänna grunderna för tryckfrihetsrätten följer att alltid framställningens egentliga syfte skall uppmärksammas och i tvivelsmål hellre skall frias än fällas (1 kap. 4 § första stycket tryckfrihetsförordningen). Det finns därför enligt utskottets mening inte anledning att befara att den i propositionen föreslagna utvidgningen av det enligt tryckfrihetsförordningen straffbara området skall otillbörligt beskära den litterära och konstnärliga friheten.

På anförda skäl tillstyrker utskottet den i propositionen föreslagna ändringen i tryckfrihetsförordningen. Motionsyrkandena i motsvarande del avstyrkes.

Hemställan

Utskottet hemställer,

att riksdagen i anledning av proposition nr 87 och med avslag på motionerna I: 1125 och II: 1321 samt I: 1126 och II: 1323, sistnämnda båda motioner i motsvarande del, antar det i *bilaga* till detta utlåtande intagna förslaget till ändring i tryckfrihetsförordningen.

Stockholm den 5 maj 1970

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sveningsson (m), Richardson (fp), Hernelius (m), Nyquist (s), Ivar Andersson* (s), Norberg (s) och Axel Georg Pettersson (cp); samt

från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Adamsson (s), Nilsson i Östersund (s), Nelander (fp), Björkman (m), fru Thunvall (s), herrar Boo (cp), Sterne (fp), Andersson i Storfors (s) och Henrikson (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sveningsson (m), Richardson (fp), Hernelius (m), Axel Georg Pettersson (cp), Larsson i Luttra (cp), Nelander (fp), Björkman (m), Boo (cp) och Sterne (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med orden "Konstitutionsutskottet kan helt" och slutar med orden "motsvarande del avstyrkes" bort ersättas med text av följande lydelse:

I den vid utlåtandet fogade reservationen 1 har emellertid åtta ledamöter av utskottet (3 fp + 3 cp + 2 m) med godtagande av förslaget i övrigt avstyrkt det i förslaget införda rekvisitet uttrycka missaktning för viss folkgrupp. Reservanterna har i stället föreslagit att den straffbara gärningen liksom för närvarande bör bestämmas till att avse — förutom hot — förtal och smädelse. Konstitutionsutskottet kan helt ansluta sig till reservanternas bedömningar och hänvisar till den ifrågavarande reservationen och därutöver till framställningen i första lagutskottets yttrande i övrigt i denna del.

I tryckfrihetsförordningen bör enligt utskottets mening göras motsvarande jämkning av brottsbeskrivningen för hets mot folkgrupp som för brottsbalkbestämmelsens vidkommande föreslås i den berörda reservationen. Intresset av att kunna ingripa mot hot, förtal eller smädelse av folkgrupp är uppenbarligen så starkt att hänsynen till tryckfriheten bör vika på denna punkt.

Utskottet förordar således att viss jämkning sker i den i propositionen föreslagna lydelsen av 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen. Lagtexten bör utformas i enlighet med förslaget i motionerna I: 1126 och II: 1323. Härigenom tillgodoses i sak även yrkandet i motionerna I: 1125 och II: 1321.

dels att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av proposition nr 87 och motionerna I: 1125 och II: 1321 samt med bifall till motionerna

I: 1126 och II: 1323, sistnämnda båda motioner i motsvarande del, för sin del antar följande som *utskottets förslag* betecknade lydelse av 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen:

(*Propositionens förslag*)

(*Utskottets förslag*)

Med beaktande — — — — — allmänna angelägenheter;

12. *hot mot eller missaktning för folkgrupp* av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse;

12. *hot, förtal eller smädelse mot folkgrupp* av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse;

13. skymfande av — — — — — enskild person.

Med ärekränkning — — — — — mot honom.

Förslag
till
ändring i tryckfrihetsförordningen¹

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

7 KAP.

4 §.

Med beaktande ————— allmänna angelägenheter;

12. hot, förtal eller smädelse mot folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse;

12. hot mot eller missaktning för folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse;

13. skymfande av ————— enskild person.

Med ärekränkning ————— mot honom.

¹ Omtryckt 1965: 818.